

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 118/16, Praha 1, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 15. 7. 2009, č. j. 1521/09, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 12. 2011, č. j. 9 Ca 418/2009 - 73,

takto:

I. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 12. 2011, č. j. 9 Ca 418/2009 - 73, jímž žalobce nebyl osvobozen od soudních poplatků, **se zrušuje**.

II. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o této kasační stížnosti.

III. Žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků za řízení o kasační stížnosti směřující proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 7. 2011, č. j. 9 Ca 418/2009 - 63, **se zamítá**.

IV. Žádost žalobce o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti směřující proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 7. 2011, č. j. 9 Ca 418/2009 - 63, **se zamítá**.

Odůvodnění:

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobce jako stěžovatel domáhá zrušení shora uvedeného usnesení Městského soudu v Praze, kterým bylo vysloveno, že se žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 7. 2011, č. j. 9 Ca

418/2009 - 63, zamítají. Městský soud v odůvodnění uvedl, že stěžovateli nemůže být přiznáno osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s."), neboť jeho kasační stížnost zjevně nemůže být úspěšná. To proto, že žalobou napadené rozhodnutí bylo rozhodnutím žalovaného ze dne 17. 8. 2009 zrušeno. Pokud neexistuje rozhodnutí žalovaného, musela být žaloba proti němu směřující usnesením odmítnuta. Úspěšná pak nemůže být ani kasační stížnost směřující proti tomuto usnesení městského soudu. S ohledem na to, že stěžovatel nebyl osvobozen od soudních poplatků, bylo negativně rozhodnuto též o jeho žádosti o ustanovení advokáta.

Stěžovatel v kasační stížnosti uplatňuje důvody odpovídající ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Namítá tedy nezákonnost spočívající v nesprávném právním názoru městského soudu.

Stěžovatel má za to, že městský soud není oprávněn posuzovat kasační stížnost po materiální stránce a hodnotit její úspěšnost. Skutečnosti, pro které byly návrhy žalobce zamítnuty, jsou předmětem podané kasační stížnosti, o které může rozhodnout jedině Nejvyšší správní soud.

Ze shora uvedených důvodů se stěžovatel domáhá kasace obou výroků napadeného usnesení.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas a jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná. Pokud jde o povinné zastoupení advokátem a související zaplacení soudního poplatku, Nejvyšší správní soud na těchto náležitostech pro specifičnost případu netrval, neboť opak by znamenal jen další řetězení téhož problému a nebyl by v souladu se zásadou hospodárnosti řízení (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publ. pod č. 486/2005 Sb. NSS, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, www.nssoud.cz). Důvodnost kasační stížnosti pak zdejší soud posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

Podle § 35 odst. 8 s. ř. s. (před novelou provedenou zákonem č. 303/2011 Sb.) platilo, že navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. platilo, že účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

Z usnesení městského soudu je patrno, že tento soud vyšel ve svém rozhodnutí pouze z toho, že kasační stížnost proti jeho odmítavému usnesení zjevně nemůže být

úspěšná. Taková úvaha městského soudu není správná. Posouzení, zda usnesení městského soudu o odmítnutí žaloby bylo či nebylo v souladu se zákonem, a zda je tedy na místě kasační stížnost zamítnout či napadené rozhodnutí zrušit, náleží výhradně do pravomoci Nejvyššího správního soudu. Nebylo tedy na místě, aby si městský soud činil vlastní úsudky týkající se potenciálního budoucího meritorního rozhodování Nejvyššího správního soudu přezkoumávajícího jeho právní názor. Závěr o zjevné neúspěšnosti podaného návrhu by byl městský soud oprávněn učinit toliko v situaci, kdy by např. kasační stížnost byla podána opožděně, osobou k tomu zjevně neoprávněnou, či by byla podána proti rozhodnutí, proti němuž není kasační stížnost přípustná. Pokud však byla v daném případě podaná kasační stížnost včasná a přípustná, nebylo možné dospět k závěru, že kasační stížnost zjevně nemůže být úspěšná, neboť městský soud nebyl oprávněn činit si závěr o vlastním právním posouzení věci, které bylo kasační stížností napadáno a které má být teprve podrobeno kasačnímu přezkumu Nejvyšším správním soudem. V takovém případě by městský soud předjímal budoucí rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, a tím zkrátil stěžovatele na jeho procesních právech. De facto by se tak dopustil odepření ústavně zaručeného práva na přístup k soudu, konkrétně v podobě odnětí jedné soudní instance (k tomu viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2006, č. j. 3 As 26/2006 - 69, publ. pod č. 1616/2008 Sb. NSS, nebo ze dne 20. 6. 2007, č. j. 3 As 38/2006 - 58, www.nssoud.cz). Tato námitka stěžovatele je proto důvodná. Jediný důvod, kterým městský soud odůvodnil své rozhodnutí, totiž vychází z nesprávného právního posouzení věci.

Na základě shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud usnesení městského soudu podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil (výrok I); vrácení věci městskému soudu k dalšímu řízení se v tomto případě jeví jako nemožné, neboť v mezidobí došlo ke změně právní úpravy (zákon č. 303/2011 Sb.) – viz § 106 odst. 4 a § 109 odst. 1 s. ř. s. po uvedené novele. K rozhodnutí o žádostech stěžovatele ohledně osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti směřující proto usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 7. 2011, č. j. 9 Ca 418/2009 - 63, je tedy nyní příslušný Nejvyšší správní soud. O žádostech uvážil následovně:

Osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Mimo shora uvedeného ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. se dílčím způsobem aplikuje rovněž ustanovení § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), za použití ustanovení § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry. Citované ustanovení o. s. ř. pamatuje rovněž na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole. K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav, zaujal již názor i Nejvyšší správní soud, a to v rozsudku ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, v němž uvedl: *„Nejvyšší správní soud předně uvádí, že zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i*

otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva", úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým městský soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu."

Při posuzování obou žádostí přitom zdejší soud vyhodnotil okolnosti, za nichž stěžovatel uplatňuje u soudu svá práva a za nichž vede spory s Českou advokátní komorou, jako projev svévolného uplatňování práva. V evidenci zdejšího soudu je vedeno mnoho set spisů, kde je pan P. Č. v pozici stěžovatele. Pouhá skutečnost, že stěžovatel vede takové množství sporů, přirozeně sama o sobě neznamená, že by jeho žádostem nemělo být vyhověno. Rozhodující se sériovost a stereotypnost stěžovatelem vedených sporů, jakož především skutečnost, že i v této konkrétní věci stěžovatel namítá stále tytéž argumenty jako ve stovkách dřívějších sporů.

V tomto případě (obdobně jako v množství dalších sporů vedených stěžovatelem před správními soudy) stěžovatel požaduje zrušení výše uvedeného rozhodnutí žalovaného, kterým bylo rozhodnuto o určení advokáta stěžovateli. Spor vychází ze žádosti o bezplatnou právní službu ve smyslu § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, přičemž jeho průběh je v důsledku přístupu stěžovatele v ostatních jeho sporech tohoto charakteru stereotypně předvídatelný – stěžovatel požádá žalovaného o určení advokáta, ten mu advokáta určí, nicméně stěžovatel není ochoten přistoupit na podmínky stanovené v rozhodnutí, případně s advokátem nespolupracuje a dává najevo mínění o nevalné právní způsobilosti daného advokáta. Stěžovatel následně brojí proti rozhodnutí žalovaného žalobou, přičemž samotné soudní řízení je provázeno pro stěžovatele typickým přístupem; i v tomto případě stěžovatel tvrdošíjně trvá na tom, že místně příslušný k řešení sporu je Krajský soud v Brně, byť z předchozích sporů obdobného charakteru je velmi dobře obeznámen se skutečností, že tomu tak není (přesto tuto skutečnost namítá neustále dokola). Stejně jako v předchozích sporech tohoto typu, i zde lze z jednotlivých podání stěžovatele seznat, že má zálibu v atakování domnělých formálních nedostatků, jimiž dle jeho názoru trpí soudní úkony, které jsou však pro řešení samotné podstaty sporu podružné, opakovaně napadá nesprávné uvedení sídla žalovaného apod.

Nejvyšší správní soud také odkazuje na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, kde je uvedeno: *„V této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od nějž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nález Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08."*

Mají-li soudní poplatky zajistit výše uvedenou regulační funkci, musí soudy kromě majetkové situace účastníka řízení zohlednit i další okolnosti případu, např. v podobě procesního postupu daného účastníka v předmětném řízení, případně v dalších jím vedených řízeních před tímto soudem. Jak bylo shora uvedeno, Nejvyšší správní soud již vyslovil, že součástí posouzení specifických okolností žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuálních poměrů žadatele je také úvaha, zda tento žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem (viz uvedený rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91). Jakýkoli jiný závěr by byl v rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení mohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu i za okolností, jež svědčí o svévoli či šikanóznímu výkonu práva.

Závěrem zdejší soud poukazuje i na závěry rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Salontaji - Drobnjak proti Srbsku ze dne 13. 10. 2009, stížnost č. 36500/05. Zde je uvedeno, že osvobozen od soudních poplatků nemusí být účastník vytvářející velké množství kverulatorních soudních případů, aniž by to bylo v jeho zájmu. Pak v konkrétním odůvodněném případě může převýšit zájem státu na ochraně před kverulantstvím. Na základě uvedených skutečností dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že v daném případě stěžovatel své právo uplatňuje zjevně šikanózním způsobem, svévolně a účelově, soudí se nikoli se snahou o meritorní řešení sporu, nýbrž pro samotné vedení sporu. Za takové situace nelze stěžovateli přiznat osvobození od soudních poplatků (výrok III). S ohledem na tuto skutečnost chybí i jedna z nezbytných podmínek pro ustanovení zástupce (§ 35 odst. 8 s. ř. s.), a tedy ani této žádosti nemohl zdejší soud vyhovět (výrok IV).

Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení. Na procesní (ne)úspěch je totiž třeba nahlížet jako na konečný úspěch ve věci. Zde sice došlo ke zrušení napadeného usnesení městského soudu, čehož se stěžovatel domáhal, avšak v konečném důsledku stěžovatel úspěšný nebyl, neboť jeho žádosti byly zamítnuty. Naproti tomu úspěšnému žalovanému náklady řízení nevznikly. Proto soud výrokem II. rozhodl, že se žalovanému právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává (§ 60 odst. 1, § 120 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 8. března 2012

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu